

Salamon János A róna mosolya

2011/20. (05. 19.)

http://magyarnarancs.hu/egotripp/keserveink_ii_a_rona_mosolya-76156

A konfucianizmus tanítása szerint, ha rossz a kormányzat, tanácsos a hegyek felé venni az irányt. A taoizmus útmutatása szerint viszont akármilyen a kormányzat, a hegyek között a helyünk. Már ha viszonylag nyugalmas, zavartalan életre vágyunk. Vagyis ha nem akarjuk, hogy szüntelenül törvénykezzenek a nevünkben vagy helyettünk vagy felettünk. Ha nem szeretnénk, hogy adókat vessenek ki ránk, szabályozzanak, adminisztráljanak és igazgassanak, de azt sem, hogy ösztönözzenek, lelkesítsenek és sarkalljanak bennünket. Vagyis ha magunkra adó gentlemanek módjára kívánunk élni, és az ilyen élettel összeegyeztethetetlennek tartjuk a permanens felháborodás vagy éppen lelkesedés állapotában leledzeni olyan emberek miatt, akik be sincsenek mutatva nekünk. Egyszóval fel a hegyekbe, ha nem kérünk a politikából.

Aki zavartalan, úri életre vágyik (a maga ura akar lenni), az "lenni az alföld tengersík vidékin" sohasem lehet biztonságban. Mert itt nemcsak az ember maga és a képzelete, de a behajtó, a végrehajtó és a rabszolgahajtó is szabadabban nyargal. Lehet, hogy az életünket, a megélhetésünket könnyebb megszervezni a kalászos búzával ringatózó nyílt terepen, de itt azoknak is könnyebb dolguk van, akik ezt a terhet mindenképpen le akarják emelni a vállunkról, akik meg akarják szervezni az életünket, ha addig élnek is. Fel tehát a fenyvesekkel vadregényes zord magaslatokba, ha nem kérünk az ilyen politikusi, hatósági, állami bizalmaskodásból.

De talán mégsem kell ilyen radikális lépésre ragadtatnunk magunkat; a hegyek olyan messze vannak, a nyarak ott oly rövidek. Talán mégsem szükséges konkrétan, fizikai értelemben menekülőre fogni. Ehelyett elég úgy tekintenünk a politikára, mint amitől tisztességünk, emberségünk, úriemberségünk dolga elhatárolódni. Elég folyamatosan biztosítanunk egymást arról, hogy torkig vagyunk vele, hogy fölötte állunk, morális magaslatainkból tekintünk le rá.

De hát egy magasan fejlett, civilizált társadalom liberális demokráciájának állampolgáraiként aligha lehetünk torkig a politikával anélkül, hogy ne legyünk egyszersmind torkig magas civilizációkkal és önmagunkkal is. Ha elégünk van a hatósági, állami felügyeletből, akkor legyen elégünk abból a letelepedett, civilizált, városhoz, ingatlanhoz, röghöz kötött életmódból is, amely ezt a paternális felügyeletet olyan egyszerűen kivitelezhetővé teszi. És ha nem kérünk abból, hogy züllött képű ismeretlenek szervezzék az életünket, akkor ne kérjünk abból az enerváltságunkból, apátiánkból sem, amellyel javukra a civil szervezkedés törvény adta jogáról lemondunk.

A politika keserves dolog, de miért is ne lenne az, ha igaz, hogy a háború folytatása más eszközökkel? Ez az alternatív háború egy liberális demokráciában mindig köztünk (a civil társadalom) és az állam között folyik. Amatőrök és profik között. A hatalmi fölényt, a stratégiai magaslatokat ők birtokolják, de a morális magaslatokon mindig a mi zászlónk leng. És éppen ez adja a dolog szépségét, delikát egyensúlyát. Mert minden duzzogásunk ellenére ennek a civilizált állóháborúnak valamennyi résztvevőjével együtt mi is tudatában vagyunk az összes előző kor életszervezésével, politizálásával szembeni fölényünknek. Annak, hogy a modern politika keserves, de szükséges feltétele az ember számára elérhető legfelvilágosultabb, legcivilizáltabb, legkulturáltabb és legúrabb életnek.

Vajon mit szólnak mindehhez a konkrét magaslatok lakói? Nem tudni, mert ők ugye a számunkra természetes önreflexió és önkifejezés szintjén folytatott diskurzushoz túlságosan civilizálatlanok. Néhány megszállott antropológusnak, például a francia Pierre Clastres-nek vagy az amerikai James C. Scottnak köszönhetően azonban mégiscsak formálhatunk némi képet a hegyvidéki gondolkodásról.

Erről a mentalitásról már Scott legújabb könyvének címe (*The Art of Not Being Governed: an Anarchist History of Upland South-East Asia*, 2011) is sokat elárul. Mert mint kiderül, könyvének hősei, tudományos vizsgálódásának tárgyai, a délkelet-ázsiai zomik ("hegyi emberek" tibeti-burmai nyelven) évezredek óta gyakorolják és feltett hagyományként őrzik a

kormányzatlanság művészetét.

Zomia - ahogyan ezt a mintegy 2,5 millió km²-nyi területet hívják - kilenc állam (Laosz, Vietnam, Burma, Thaiföld, Tibet, Kína, India, Afganisztán és Pakisztán) bonyolult domborzatú peremvidékéből áll össze. Ezen az úttalan, zezugos, zárt terepen a környező központi hatalmaktól kifogy a politikai szusz, így a zomik nap mint nap kormányzatlanul szívhatják tele a tüdejüket felvilágosulatlan, civilizálatlan, kulturálatlan friss hegyi levegővel.

Az ő szemükben a politika fölösleges keserűség, szükségtelen rossz, mert számukra szükségtelen, mellőzhető jó mindaz, amit érte cserébe kaphatnak. Az ő történelmük nem az osztályharcok, hanem a völgyekben terjeszkedő államok ellen folytatott szabadságharc története. 'k persze nem törvényesen bejegyzett civil szervezetekbe tömörült állampolgárokként, hanem törvényen kívüliekként folytatják ezt a harcot, mindenkor ügyelve a tisztas távolságra. Mert az ő felfogásukban delikát helyett egyszerűen életveszélyes az olyan állóháborúból, birkózásból származó egyensúly, mely közben az állampolgár szüntelenül a nyakán érezheti a központi hatalom hűvös, profi leheletét.

Lent, a völgyben könnyebb a megélhetés, de nehezebb az élet. Az árasztásos rizstermesztés hatékonyabb módja az élelemszerzésnek, mint a gyűjtögető-vadászó mód, de a rizsföldrögjükhöz kötözött völgylakók mozdulatlan célpontjai a hatóságnak. Elkerülhetetlenül nyilvántartásba vétetnek, és ezután már sohasem menekülhetnek a behajtók, végrehajtók és rabszolgahajtók elől.

A kormányzatlanság művészetét gyakorlók a maguk részéről teljesen nyilvánvalónak érzik az életüket, következésképp nem értik, hogy miért kellene nyilvántartásba venni őket. Ezzel csak megfosztanak a létezésüket, életmódjukat annak világos magától értetődőségétől.

Ha a politika valóban szükségtelen rossz, akkor nem magától értetődő, hogy az ember kormányzásra szorul. A XIX. századi humanisták és liberális teológusok az isteni központi hatalommal, fölényes kormányzati stílussal szemben berzenkedőket azzal szerelték le, hogy Isten az ember

teremtésén; benne a saját kreativitásunkat üdvözölhetjük. Szellemi örököseik ma ugyanezt állítják a politikáról, az államról.

Csak hogy a XIX. századi berzenkedőknek éppen az volt a bajuk, hogy nem ismertek magukra ebben az Istenben, a profi hatalom ikonjában. Mit tegyenek hát azok, akik a zomikhoz hasonlóan nem ismernek magukra abban az államban, keserves politikában, amelyet állítólag ők maguk teremtenek? A kérdést az teszi különösen aktuálissá, hogy közben persze az egész földgolyó - Zomiával együtt - fokozatosan és elkerülhetetlenül nyilvántartásba vétetik.

Mit tegyen tehát az, akire egy univerzális, homogén állam, egy világméretű, Patagóniától hátsó Délkelet-Ázsiáig húzódó róna képe néz mosolyogva, miközben ő hegyi levegőre vágyik, arra, hogy magára adó gentleman módjára élhessen? A válasz magától értetődő: körültekintően civilizálatlan életet kell élnie. Ez pedig nem eshet nehezére, hiszen a klasszikus meghatározás szerint gentleman az, aki olyasmit, amit egy gentleman sohasem tesz, úgy tud megtenni, ahogyan erre csak egy gentleman képes.